

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

ז"ר סיון
שלח
גליון לח (רפט)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אחלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לבריאה

בס"ד עש"ק פ' שלח השנה תהא שנת מלך המשיח

ת כ ו ה ע נ י נ י ם

פתח דבר א

ל ק ו ט ל ש י ח ו ת

ביאור בפלוגתא אם העגלות והבקר הם בגדר קרבן ד

ר מ ב ם

הערות על הרמב"ם הל' קידוש החודש ז
האם צריך להגביל הפסח י
יו"ט שני של גליות ספק או מנהג י
הוספות לציונים ומראי מקומות להרמב"ם יא
הערות על הרמב"ם הל' תלמוד תורה יב
ציונים על הל' בית הבחירה יג

נ ג ל ה

הערות בשו"ע אדה"ז יד
האם היל' לפני דש"י הש"ס ירושלמי בתדירות טו
קבלת מעשהז"ג לחובה על נשים טו
האם הגוף עתיד לתת דו"ח טז

ח ס י ד ו ת

צדיק גמור ושאינו גמור טז

ש י ח ו ת

איך שימש משה בשבעת ימי המילואים לח
איך ידעו בבית שני שנבואת יחזקאל לא היל' מכוון אליהם. יח
שער בלאט יט
נשמה יתירה בשבת יט
בית הסהר בתור עונש (גליון) כ
ראשון - או שכל מצוי כב
השלוחים שנשעו לקבל הסכמות על התניא (גליון) כב

פ ת ח ד ב ר

כיום א' ז"ך סיון יתמלאו שמונה שנים לפטירתו הטראגית של ידידנו התמים הקדוש אברהם אליעזר הי"ד גאלדמאן, שהי' מבחירי תלמידי שיבתנו, הי' מצויין הן בלימודו, והן בהנהגתו כיראת שמים והן בהפצת המעיינות, וזכרו לא יסור לעולם, ובקשר לזה, הנה גליון זה מוקדש במיוחד לזכרו ולעילוי נשמתו.

כאן המקום לעודד את אנ"ש והת' שיחיו, שבהיות וימי הקיץ קרבים ובאים עליו ועכ"י לטובה, הנה בכדי שנוכל להמשיך ולהוציא לאור הגליון בקביעות מדי שבוע בשבוע במשך כל ימי הקיץ, אנו צריכים לעזור וסיוע מיוחד בקבלת חומר ע"מ להדפיסו.

אשר ע"כ אנו מבקשים את כל אנ"ש והת' שיחיו שישתדלו ביתר שאת ויתר עוז לעזור ולסייע לנו בזה ע"י השתתפותם בהערות וביאורים וכו' (בלקו"ש, רמב"ם, נגלה, חסידות, שיחות ושונות), לעתים תכופות, ויגעת ומצאת תאמין.

המערכת

עש"ק פ' שלח ה'תשמ"ה

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' נשא (סעיף ד') מביא לשון המדרש "למה נזדרזו הנשיאים לבא ולהקריב תחלה ובמלאכת המשכן נתעצלו ולא הביאו אלא... באחרונה", וכן "והי' משה מתירא... שמא אחת מן העגלות נשברה או א' מן השוורים מה ונמצא קרבן של נשיאים פסול", דמשמע מזה דהבאת העגלות והבקר של הנשיאים היו בגדר קרבן, משא"כ בלשון הספרי "וכי מה ראו נשיאים להתנדב לכתחילה כאן ובמלאכת המשכן לא התנדבו כתחלה" (ועד"ז הוא לשון רש"י) משמע דאין זה בגדר קרבן, עיי"ש. ובסעי' ה' ממשיך לבאר עפ"י לשון המדרש ד"אמור להם משכן שעשיתם פורח הוא באויר" דענין הבאת העגלות אינו ענין חיצוני בלבד, אלא דזהו גמר המשכן, דמכיון דהמשכן נבנה בתור "אהל מועד" לילך ממקום למקום כיוחד עם ישראל, כמילא כ"ז דאין עגלות שיהיו נושאים עליהם את המשכן, לא נגמר עשיית המשכן כי פורח הוא באויר, ונמצא דהבאת העגלות והבקר דהוא גמר המשכן ה"ז כעין ענין הקרבנות בהמזבח, שחינכו המזבח, דעי"ז נגמר המזבח, עיי"ש.

ולכאורה נראה דהמבואר בסעי' ה' שהוא המשך וביאור לסעי' ד', הכוונה הוא דלשיטת המדרש דבלי עגלות המשכן הוא פורח באויר, ובמילא הם פועלים גמר בגוף המשכן, לכן סב"ל ג"כ (להמדרש) דהם בגדר קרבנות, כיון שהם דומים לקרבנות המזבח שמחנכים וגומרים המזבח, כנ"ל. ועפ"י מובן ג"כ שבסעי' ז' שואל דכל הביאור הנ"ל (דלכן צמצמו הנישאים להביא רק שש עגלות כו') מתאים לפי המדרש שיש להם גדר קרבן, ולכן אין להיות בזה אפי' פרט אחד שלא יהי' מנוצל לתכליתו, אלא אי"ז מתאים לדעת הספרי (ורש"י) עיי"ש, - לכאורה דה"נ דלדעת הספרי אי"ז בגדר קרבן אבל אכתי י"ל שהוא גמר גוף המשכן, ובמילא הם צ"ל בדומה להמשכן דכל פרט צ"ל מנוצל לתכליתו? אבל לפי הנ"ל מובן כיון דהא בהא תליא.

אלא דצריך ביאור בהך פלוגתא, דלמה סב"ל להמדרש שהעגלות והבקר הם גמר המשכן והוא בגדר קרבן, והספרי לא סב"ל מזה.

ואולי אפשר לומר כזה, דהנה מצינו פלוגתא בראשונים אם למשכן הי' רק קדושת מחיצות או גם קדושת מקום, וידועים דברי מהרש"א שבעות טו, אף (כד"ה אבל) בביאור התוס' שם, דבמשה לא הי' למשכן שום קביעות מקום, ולא הוה צריך לקדש המקום בהיקף ב' תודות ובשירי מנחה, אלא שהמשכן נתקדש במשיחה, אבל כימי יהושע שנתקדש משכן שילה שהוא מקרי מנוחה בקביעות מקום הי' צריך לקדש המקום, עיי"ש, דמבואר מדבריו דבמשכן הי' קדושת מחיצות בלבד שנתקדש ע"י משיחה,

ולא ה' שום קידוש בהמקום, כי לא ה' שם קדושת מקום.

אבל כתוס' יומא מד, א, בד"ה בשילה כתבו בא"ד:
 "דאע"ג דמקדש איקרי משכן, אפ"ה בההיא דשבועות דאיירי
 לענין טומאה ס"ל לחלק ביניהם כיון דחלוקים לענין טומאה,
 דאי כתב מקדש ה"א דין הוא דטמא שנכנס למקדש חייב שהרי
 איסורו איסור עולם ואפי' בטר דנפיל מחיצה חייבים על המקום
 משום טומאה, אבל במשכן לאחר שנסעו משם ופרקוהו והעמידוהו
 במקום אחר אינו חייב על מקומו הראשון", ולכאורה אינו
 מובן דאי נימא דאין קדושת מקום במשכן, והוא קדושת מחיצות
 בלבד, הנה מיד שפרקוהו וליכא מחיצות צ"ל דאינו חייב על
 מקומו, ולמה כתבו דזהו רק לאחר שהעמידוהו במקום אחר?
 וביארו בזה דשיטת התוס' דבאמת גם במשכן יש קדושת מקום,
 וסב"ל להתוס' דלא נתבטל קדושה זו עד שהעמידו המשכן במקום
 אחר, וחל קדושה במקום חדש, אבל כל זמן שלא העמידוהו במקום
 אחר ואמרינן דאעפ"י שנסע אוהל מועד הוא (ראה הערה 52)
 דיש לו קדושת אוה"מ, ה"נ יש לו עדיין קדושת מקום במקום
 הראשון שעמד שם בתחילה.

ועי' גם מנחות צה, א, בשעת סילוק מסעות קדשים
 נפסלים משום יוצא וזבין ומצורעין משתלחין חוץ למחיצתן,
 וכתב ברבנו גרשום שם "כלומר שאין ראויים ליכנס באותו מקום
 שהי' בו אהל מועד מפני שהי' קדוש" דמבואר בדבריו דאף לא
 לאחר סילוק המחיצות יש קדושת מקום באותו מקום שהי'
 האוה"מ. ועי' גם בר"ח שבועות טו, א, בהא דאיתא שם דדין
 קידוש במקדש ילפינן ממשכן שנאמר בו וכן תעשו, דה"נ נלמד
 לב' תודות דהם נגד המילואים במשכן, וברשב"א תמה עליו
 עי"ש, אלא דגם הר"ח סב"ל דיש קדושת מקום במשכן והקידוש
 הוא בב' תודות, וכן בר"ח שם טז, ב, כתב דמשכן אין קדושתו
 קדושת עולם, עי"ש, דמשמע דסב"ל כדעת התוס' דבאמת יש
 קדושת מקום במשכן עד שהעמידוהו במקום אחר ובמילא אי"ז
 קדושת עולם, ועי' בכל הנ"ל באמבואה דספרי פ' נשא אות כ"ד
 בארוכה. ובמשך חכמה פ' נשא ד"ה וימשחם, ובפ' פקודי ד"ה
 ונתת, ובס' שערי טהר ח"א ע' 318, ובס' תורת הקודש ח"ב
 סי' נ"ח, ובס' כנסת הראשונים זבחים ח"ב ע' כו, ובשטמ"ק
 (מהדורא חדשה) מנחות ח"ב ע' 158, ובס' משנת יעבץ יו"ד
 סי' כ"ז, ועוד. ועי' גם בלקו"ש ח"ו ע' 168 אח קדושת
 המשכן פעל בהקרקע רק בחיצוניות או גם בפנימיות, ובהערה
 37 מעיר מענין עפר המשכן שבסוטה, וכן בח"ח ע' 26, ובחט"ו
 ובחט"ז ע' 469, ואכמ"ל.

ויש להוסיף בזה בהמבואר בירושלמי שבת פ' כלל גדול
 ה"ב: "מה בנין ה' במשכן שהיו נותנין קרשים על גבי האדנים,
 ולא לשעה היתה? א"ר יוסי מכיון שהיו חונים ונוסעים עפ"י
 הדיבור כמי שהיא לעולם, א"ר יוסי בי רבי בון מכיון

שהבטיחן הקב"ה שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה, הדא אמרה בנין לשעה הוה בנין" הלינו דפליגי אם בנין המשכן ה' כבנין לעולם, או דה' בנין לשעה. ופלוגתא זו מצינו ג"כ בירושלמי עירובין פ"ה ה"א עיי"ש. ובס' שערי טוהר שם ביאר דחד מ"ד סב"ל דכיון דחנייתם ה' עפ"י ה' ואינו תלוי ברצונם, ה"ז חנייה לעולם, ודומה להא דאמרינן לענין יובל דהוא לעולם אלא דאח"כ ה"ז אפקעתא דמלכא, וחד מ"ד סב"ל דמצד הבטחתם אף שה' עפ"י ה' ה"ז נחשב לבנין שעה, יעו"ש בארוכה.

ובנוגע לשטת הבבלי בזה, הנה בשו"ת חת"ס או"ח סי' ע"ב כתב עפ"י הגמ' שבת לא, ב, גבי סותר ע"מ לבנות במקומו דכיון דכתיב עפ"י ה' יחנו כסותר ע"מ לבנות במקומו דמי, דמשמע דסב"ל כמ"ד דהוה בנין עולם עיי"ש, אבל בליקוטי הערות על חת"ס שם הביא שהרכה הקשו על החת"ס דליכא ראי' מגמ' זו דאיירי לענין אחר, אם זה נחשב לבנין במקום אחר או דהוה מקום אחד, וליכא ראי' דסב"ל דהוה בנין עולם, ויותר ה' לו להביא מהך דעירובין נה, ב, דכיון דכתיב עפ"י ה' יחנו כמאן דקביע דמי, עיי"ש מה שהביא משו"ת אהל אברהם ומחנה חיים ח"ג או"ח סי' כ"ג, ובס' פתח הדביר ח"ג סי' שט"ו, וס' תהלה לדוד סי' שט"ו, וטל תורה בשבת עד, ב. ועוד.

ואפשר לומר דבזה תלוי ג"כ אם במשכן ה' קדושת מקום, דאי נימא דהמשכן ה' רק בגדר בנין לשעה, מסתבר לומר שה' רק קדושת מחיצות ולא קדושת מקום. אבל אם נימא דבאמת ה' זה בנין עולם, (והוא כעין הענין דאפקעתא דמלכא דיובל) מסתבר לומר שה' גם קדושת מקום כעין שילה וביהמ"ק וכו'. (ועי' גם באמבואה דספרי שם שמביא בשם לקוטי הש"ס מהאר"י ז"ל לפרש הא דאיתא בשבת כנ"ל דכיון דעפ"י הוי' יחנו ה"ז כמקומו, דקדושת המקום של המשכן ה' הולך עמם בכל מקום שחנו, והי' ממש אותו המקום בעצמו ולכן ה"ז כסותר ע"מ לבנות במקומו כי ה' אותו המקום ממש, אבל מסיים לפי מ"ש הרשב"א דאין מתיישבין לפי אגדה).

ועפ"י כ"ז אולי אפשר לבאר ג"כ הך פלוגתא הנ"ל בין המדרש והספרי אם העגלות והבקר היו נחשבים לקרבן ושזהו גמר דהמשכן, כי בלי זה המשכן פורח באויר, או כדעת הספרי דלא נחשב לגמר המשכן וכו', דאי נימא דהמשכן הוא בנין לשעה וכנ"ל דיש רק קדושת מחיצות בלבד ולא בגוף המקום, מסתבר לומר כדעת המדרש דהעגלות והבקר פעלו הגמר בהמשכן, כיון דכל המשכן הוא רק לשעה, ועיקרו ללכת הלאה לבוא לא"י, אבל אי נימא שהמשכן ה' בנין עולם, ופעל גם קדושה בגוף המקום, נמצא דגם בלי עגלות ובקר נגמר המשכן, כיון דענינו הוא בנין עולם עכשיו במקום זה, (אלא דאח"כ

הי' כאפקעתא דמלכא כנ"ל) לכן סב"ל להספרי דהעגלות והבקר אינם בגדר קרבן, ואינם גמר המשכן, ועי' גם בס' תכלת מרדכי פ' מסעי לא, א.
הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ר מ ב " ס

ב. בסוף הלכות קדוש החודש (פי"ט הי"ב-יד) כותב הרמב"ם:

"אם תרצה לידע לאי זו רוח מרוחות העולם יראה הירח נוטה. תחשוב ותדע מרחקו מעל הקו השווה. אם יהיה על הקו השווה או קרוב ממנו בשנים או שלש מעלות בצפון או בדרום. יראה מכוון כנגד אמצע מערב ותראה פגימתו מכוונת כנגד מזרח העולם בשווה. ואם יהיה רחוק מעל הקו השווה לצפון העולם, יראה בין מערב העולם ובין צפון. ותראה פגימתו נוטה מכנגד מזרח העולם כנגד דרום העולם. ואם היה רחוק מעל הקו השווה לדרום העולם. יראה בין מערב העולם ובין דרומו. ותראה פגימתו נוטה מכנגד מזרח העולם כנגד צפון העולם. ולפי רוב המרחק ולפי רוב הנטייה".

בסדר לימוד הרמב"ם הל' קדוש החודש נשארה הלכה זו בלתי מובנת (ואע"פ שכבר כתב הרמב"ם בסוף הל' יא: "וכל חשבון זה בקרוב בלא דקדוק לפי שאינו מועיל בראיה", ואפשר שדברים אלו נמשכים גם להלכה המבוארת בהל' יב-יד; מ"מ לפי הנראה לפום ריהטא יהיו אלו שינויים גדולים). ולא ראיתי מי שיבאר הלכה זו.

א) גם כאשר הירח יהיה בעת הראיה על קו השווה עדיין אפשר שהשמש תהי' נוטה כאותה שעה לצפון או לדרום עד כחמשה עשר מעלות. שהרי:

1) בעת הראי' יכול להיות האורך שבין השמש לירח עד ל"א מעלות (ע"פ המבואר ברמב"ם לעיל פט"ו ה"ב), וכאשר יהי' הירח בקו השווה כסוף מזל דלי תהי' השמש נוטה אז כ"ב מעלות לדרום (כמבואר ברמב"ם לעיל ה"ז), וכאשר יהי' הירח בקו השווה כסוף מזל ארי' תהי' השמש נוטה אז כ"ב מעלות לצפון.

2) דברים אלו אמורים כשאין רוחב הירח נוטה מגלגל המזלות, אך אם רוחב הירח נוטה חמש מעלות לצפון במזל דלי או לדרום במזל ארי', ובאותה שעה יהי' אורך ראשון ל"א מעלות והירח יהי' על קו השווה, נצטרך להוסיף חמש מעלות אלו על ה"ב מעלות הנ"ל (כמבואר ברמב"ם לעיל ה"י) ותהי' אז השמש נוטה לצפון או לדרום כ"ז מעלות.

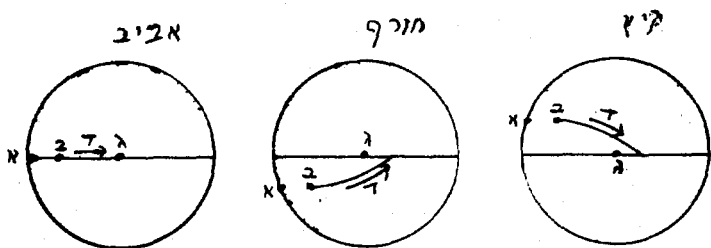
אמנם באמת, ע"פ המבואר בגליון הקודם סעיף ד' בקושיא השני, יהי' בצירוף שניהם רק ט"ו מעלות רוחב.

כ"ז אפילו כאשר השמש והירח שניהם ברוחב קו המשוה. מכ"ש כאשר השמש תהי' נוטה אז ט"ו מעלות לצפון, תהי' אז נטיית פגימת הירח לדרום כ-62° ומדוע כותב הרמב"ם, שכאשר הירח הוא על קו השוה תראה פגימתו מכוונת כנגד מזרח העולם כשוה.

(ג) מטעם זה אינו מובן לכאורה גם מ"ש הרמב"ם בה"ד שאם הירח נוטה מעל קו השוה לדרום העולם תראה פגימתו נוטה מכנגד מזרח העולם, כנגד צפון העולם, שהרי ע"פ כל הני"ל תראה גם אז הפגימה נוטה (לפעמים) לדרום, או עכ"פ (כשהשמש והירח שניהם באותו רוחב מקו המשוה) מכוונת לאמצע מערב.

וכמו שאנו רואים בציור ג, שכאשר השמש (א) והירח (ב) שניהם באותו רוחב מקו השוה, אזי קו אמצע מערב האדם (ד) וקו אמצע מזרח הירח (ה) הם פחות או יותר מקבילים זל"ז.

המקום היחיד שבו קל להבין את דברי הרמב"ם הוא לאדם העומד ע"ג קו המשוה, כאשר השמש והירח עומדים שניהם על אותו קו רוחב, וכמו שאנו רואים בציור ד, שאמצע מערב של האדם (ג) הוא תמיד על קו המשוה, פגימת הירח (ב) פונה תמיד כלפי אמצע מזרח, לגבי הירח (פחות או יותר), ולגבי האדם תהי' פני' זו בקיץ - מזרחית דרומית, ובחורף - מזרחית צפונית, ובאביב - אמצע מזרח.

ציור ד

א מקום עמידת השמש בעת השקיעה.

ב מקום עמידת הירח בעת הראי'.

ג מקום עמידת האדם על קו המשוה.

ד כיוון נטיית פגימת הירח לאמצע מזרח שלה.

אמנם כיוון שכל דרכי החשבון שברמב"ם בנויים על ירושלים, כמבואר בפ"א ה"ז; וכיון שלפעמים השמש נוטה מרוחב הירח,

לצפון או לדרום בכמו ט"ו מעלות, א"כ עדיין צ"ע איך לבאר את דברי הרמב"ם בזה.

הרב שלום דובער לוי
- ברוקלין נ.י. -

ג. הרמב"ם בהל' חומ"צ פ"ח ה"ד כותב: ומחזיר השלחן לפניו ואומר פסח זה שאנו אוכלין על שם שפסח המקום על בתי אבותינו... ומגבי' המרור ואומר מרור זה... ומגבי' המצה בידו ואומר מצה זו... ובזמן הזה אומר פסח שהיו אבותינו אוכלין... עכ"ל.

משמע מהרמב"ם שאין צריך להגבי' הפסח, ומקורו הוא לכאורה מפסחים דף קטז, ב. "אמר רבא מצה צריך להגבי' ומרור צריך להגבי' בשר א"צ להגבי' ולא עוד אלא שנראה כאוכל קדשים בחוץ".

ומפרש הרשב"ם: ה"ג בשר אין צריך להגבי' וכו': אין צריך להגבי' דהא לא מצי למימר פסח זה ולא עוד אלא אם הי' מגביהו נראה כמי שמקדיש בהמתו מחיים לפסח, ע"כ.

וצ"ע הרי הטעם שאין (ובשו"ע סי' תע"ג: שאסור) להגבי' היא על ה"זכר" של ה"פסח" אמנם ה"פסח עצמו לכאורה צריך להגבי' כי שם אין שום טעם לכא' לשלול ההגבהה, ואילו הרמב"ם מתעלם מכל דין הגבהה אצל "פסח" ואפילו ב"קרבן פסח עצמו", והא מנין לו ומה טעמו, וצע"ג, והערובי לזה אחי ה.צ.ג.

גם סדר ההלכה צ"ע למה מקדים "מרור" ל"מצה" ואילו ב"נוסח הגדה" מהפך קודם "מצה זו" ומ"מצה" הולכים ל"מרורים אלו", וצ"ע.

* * *

בהל' חנוכה פ"ג ה"ה: "ולמה מברכין על יו"ט שני והם לא תקנותו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו" ע"כ

וצ"ע וכי מפני הספק תקנוהו הרי הרמב"ם בעצמו כותב בפ"א מהל' יו"ט הל' כ"א: זה שאנו עושין בחו"ל כל יו"ט מאלו שני ימים "מנהג הוא" וכו', ובהל' קדוה"ח מספר זה נבאר עיקר "מנהג" זה.

ושם, פ"ו הי"ד: אבל היום שבני א"י סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין יו"ט שני "להסתלק מן הספק" אלא "מנהג בלבד", ובהל' ת"ת מונה אלו שמנדין עליו פ"ו הי"ד: המחלל

יו"ט שני של גליות אע"פ שהוא מנהג, דברי הרמב"ם סותרים זא"ז.

והנה בקשר חיוב ברכה על "מנהג" יו"ט שני של גליות, והלא "אין מברכין על המנהג"? (כאן ה"ז) ראה בחידושי רי"ז הלוי על הרמב"ם הל' ברכות, שמבאר גדר מנהגים לשיטת הרמב"ם ומזה אוסרות מאיליו קושיות הר"ת בסוכה דף מ"ד יעו"ש ובלחם משנה באמצע פלפולו, נוגע בדינים אלו, אם בתורת מנהג או בגלל ספק ניתקנה יו"ט שני אולם על סתירת הרמב"ם עצמו לא מדבר, ויש לדון בדבריו, וכעת צ"ע.

נחמ' גריין
- ברוקלין נ.י. -

ד. הוספות לציונים ומראי מקומות להרמב"ם:

הלכות ברכות פרק ה, א: וספק יש בדבר: ראה רש"י ותוס' שם בברכות שהספק שיש בנשים הוא מפני שתלה הכתוב בארץ, ונשים לא ה' להן חלק בארץ.

הלכה ב: והוא חוזר: ראה השגות הראב"ד על הרי"ף ברכות שם, שאין המברך חוזר ברוך שאכלנו משלו.

הלכה ה: הסועד בבית חתנים: ראה בספר תמים דעים סי' לח בשם הראב"ד שמברכים שהשמחה במעונו בסעודת ארוסין, שאין להתירא שמה יחזרו בהם מפני שעושין חוזק גדול.

פרק ו הלכה א: ואינו יודע להן טומאה: צוין שבת יד, א. לכאורה צ"ל יג, ב.

כל דבר שטיבולו במשקה: יש להוסיף: ירושלמי ברכות פ"ח ה"א. וראה בס' הבתים בבית יד שער ב בשם חכמי הצרפתים שלא אמרו שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים אלא דבר שדרכו לטבל, אבל דבר שאין דרכו לטבל אע"פ שמטבילו אינו צריך נטילת ידים, וראה מרדכי ספ"ח דברכות דתבשיל מחטים אינו נוטל ידיו.

הלכה ב: השגת הראב"ד: ראה ברא"ש בברכות שם בשם הראב"ד: שאם אכל דבר לח מברך על רחיצת ידים מפני שידיים מזוהמות פסולות לברכה, אבל אם אכל דבר יבש הואיל ואינו נוטל אלא מפני מלח סדומית אינו מברך אחר שאינו נוטל אלא מפני הסכנה, ע"ש.

הלכה ד: וכמה שיעור המים לכל שתי ידים: צוין המקור לחולין קז, א, לכאורה המקור פסחים יז, ב. וראה תורת הבית להרשב"א הקצר שער ב' בשם רכותיו אם יש רביעית מים בכלי נוטלין מהם לשנים.

הלכה י: ואם נתן הרביעית כולה בשטיפה אחת כשר: ראה השגת הראב"ד מקואות פ"א ה"ג שצריך שיפסיק במים הראשונים. ע"ש.

הרב אהרן חסיד
- ברוקלין נ.נ. -

ה. ברמב"ם הל' תלמוד תורה, פ"ה, ה"ד: וכל תלמיד... ועליו נאמר... וכן חכם... ועליו נאמר... אלו התלמידים הקטנים... אחזו לנו שועלים קטנים... עכ"ל. לכאורה, הפסקא אלו התלמידים הקטנים... הוא בהמשך ל"וכל תלמיד"... ומדוע הכניס באמצע "וכן חכם"...

בהל' תפלה, פ"ז ה"ד: חייב אדם לברך מאה ברכות. ומונה ביניהם היין שלאחר המזון.

לכאורה, הרי כ' רבינו בפ"ז ה"ה מהל' ברכות, שאין ברכת המזון צריך כוס, אבל י"ל, שהרי כ' גם בברכות השחר שהברכות שלא נתחייב בהן, אינו מברך; ומ"מ מנא בהל' ברכות, והיינו משום שהם אפשריים.

(דרך אגב, שם, בהגמ"י, הביא דיעות, למ"ד צריכה כוס, אם הוא גם ביחיד, או רק בזימון, ולכאורה ממה שמנא רבינו בין הל' ברכות, משמע דס"ל דגם ביחיד יש כוס של ברהמ"ז, שאם הוא רק בזימון הוא אפשרות רחוקה).

פ"ב, ה"כ: כל יום שיש בו תפלת מוסף... וכשגומרין מחזירין ס"ת למקומה, ואומר קדיש ומתפללין תפלת מוסף,

לא הזכיר תהלה לדוד וסדר היום. ובהלכה כ"ב, ביום שאין בו מוסף, כ', שאחר הקריאה בתורה אומר תהלה לדוד וסדר היום, ובפ"ט, ה"ג, כ' שבשבת ויו"ט אומרים תהל"ד בין שחרית למוסף, וסדר היום במנחה. ובהל' י"ד כ', בראשי חודשים ובחולו של מועד אומר סדר קדושה קודם תפלת מוסף, ולא הזכיר תהלה לדוד.

פ"טו (הל' נ"כ) ה"ז: ... ואני אברכם... (ו) הקב"ה ברחמיו מברך את ישראל כחפצו. ובהל' י"ב, כל כהן המברך מתברך, שנאמר ואברכה מברכך, בגמ' חולין (מט, א). נחלקו בזה ר' ישמעאל ור' עקיבא, ופסק כר' עקיבא, דהלכה כר' עקיבא מחבירו. לכאורה יש בזה נפקא מינה להלכה, דלד"י י"ל "מה תועיל ברכת הדיוט זה".

הלכות חמץ ומצה. פ"ח ה"ה: בא"י... לאכול בו מצה ומרורים. לכאורה צ"ל גם פסח,

שם, ובזמן הזה מוסיף... בא"י גאל ישראל.

צ"ע, אם גם בזמן הבית חותם, או רק בזמן הזה, מפני שהיא ארוכה.

הל' שופר, פ"ג ה"ט: מונה חמש פסוקי מלכיות.

בגמ' יש עוד פסוק לא הביט און... ותרועת מלך בו.
(בסידור אדה"ז הובא פסוק זה, ופסוק אתה הראיתיה לא הובא.
הובאו שם ה' פסוקים, הגם שאין צריך רק ד').

הרב שד"ב נאטיק

- יער צרפת -

ו. ציונים על הל' בית הבחירה להרמב"ם ז"ל:

(כל הציונים לפיה"מ, וגם חלוקת המשניות, היא ע"פ מהדורת קאפח).

פ"א ה"ז: המנורה בדרום וכו': פיה"מ מנחות פ"א סוף מ"ו.

פ"א ה"ט: ואין בונין בו עץ בולט וכו': פיה"מ תמיד פ"א מ"ג.

פ"א ה"ז: כשמלכנין אותן וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"ד.
פ"ב ה"א: המזבח מקומו מכוון ביותר וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"א.

פ"ב ה"ד: ושלשה נביאים עלו עממן מן הגולה וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"א.

פ"ב ה"ו: י' אמות וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"א.

פ"ב ה"ז: וכך היתה מדתו וצורתו וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"א.

פ"ב ה"ח: גובה כל קרן וקרן וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"א.

פ"ב ה"ט: וחוט של סיקרא וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"א.

פ"ב ה"י: יסוד המזבח וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"ב.

פ"ב ה"יא: ובקרן דרומית מערבית: פיה"מ מדות פ"ג מ"ב-ג.

פ"ב ה"יב: שבו יורדין לשיתין: פיה"מ מדות פ"ג מ"ג.

פ"ב ה"יג: וכבש ה' בנוי וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"ג.

פ"ב ה"יד: ושני כבשים קטנים וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"ג.

פ"ב הט"ז: כשבונין המזבח וכו': פיה"מ מדות פ"ג מ"א-ב.

פ"ג ה"א: המנורה וכו': פיה"מ מנחות פ"ג מ"ז.

פ"ג ה"ג: נמצאת כל הגביעים וכו': פיה"מ מנחות פ"ג מ"ז.

פ"ג ה"ח: ששת הנרות וכו': פיה"מ תמיד פ"ג מ"ט, (ועי"ש פ"ו מ"א).

פ"ג ה"ט: הגביעים דומין וכו': פיה"מ מנחות פ"ג מ"ז.

פ"ג ה"י: גובה המנורה וכו': פיה"מ מנחות פ"ג מ"ז.

פ"ג ה"יא: שעליה הכהן עומד וכו': פיה"מ תמיד פ"ג סוף מ"ט.

פ"ג ה"יב: וכן שאר כל הכלים וכו': פיה"מ מנחות פ"א מ"ו.

שם, וכן נרות המנורה וכו': תמיד פ"ג מ"ט (ועי"ש הע' 24).

פ"ג ה"יג: ארבעה סניפין וכו': פיה"מ מנחות פ"א מ"ו.

פ"ג ה"יד: וכ"ח קנים וכו': פיה"מ מנחות פ"א מ"ו.

פ"ג ה"טו: אלו הארבעה עשר קנים וכו': פיה"מ מנחות פ"א מ"ו.

פ"ג ה"טז: הכיור היו לו שנים עשר דד וכו': פיה"מ יומא פ"ג מ"א.

שם, ומוכני עשו לו וכו': פיה"מ יומא שם. תמיד פ"א מ"ד. פ"ג מ"ח.

יוסף יצחק קעלער

- תלמיד בישיבה - נ ג ל ה

ז. בשו"ע אדה"ז סי' א' סעי' ו' (מהדו"ת): ואעפ"כ אין לו להרהר ולא אפ"י לדבר בד"ת (מהור"ר חיים נאה מתקן שצ"ל ואעפ"כ אין לו לדבר ולא אפ"י להרהר) בעודו מושכב כו', שנא' הכון לקראת אלקיך ישראל. ע"כ.

ועד"ז הוא בסי' א' סעי' א' (מהדו"ק). ולכאורה הרי בשו"ע סי' רל"ט סעי' א' (ועי"ש במג"א ס"ק ו' דה"ה אם מהרהר) אומר שיקרא ויחזור ויקרא עד שישתקע בשינה בדברי תורה ועי"ש במג"א ס"ק ה' שמדבר בקורא שוכב. וא"כ מ"ש כאן.

ואפשר שזהו ע"ד הסיפור מהרה"צ זכות דר' לוי יצחק
מברדיטשוב כשראה שא' בעל עגלה מתפלל ובשעת מעשה מושח
האופנים ואומר "זע רבש"ע סארא טירע פאלק דו האסט אז מען
ווען מ'שמירט די רעדער דאוונט מען אויך", והיינו שיש
חילוק אם בשעת התפלה הוא מושח האופנים או בשעת משיח
האופנים הוא מתפלל. וכמו"כ כאן שפה בסי' א' מדברים כשא'
כבר ניעור משינתו וצריך לקום לעבודת הבורא, והיינו שעכשיו
הגיע הזמן ללמוד, ובשעת הלימוד א"צ לשכב כי צ"ל הכון
וגו', אבל בסי' רל"ט מדברים כשהולך לשכב (עי"ש) אז
כשידבר דברי תורה הרי הוא מדבר דברי תורה בשעת השכיבה
ה"ז מותר (ואדרבה הרי זהו הציווי דובשכבך).

הרב פנחס קארץ
- משפיע בישיבה -

ח. דעת השדי חמד בכללי הפוסקים סי' ח' נוטה לדעת
האומרים שרש"י ה' הירושלמי בתדירות, ומעתיק מה שמצא
מרב אחד שמציין לכמה מקומות בתמורה ובכריתות שרש"י מביא
הירושלמי ומסיים הרב: ומכל זה עד מוכיח ונאמן על מציאות
ירושלמי לסדר קדשים וכו', עכ"ל.

ויש להעיר גם מרש"י בסוטה ט, ב. ד"ה לב אביו
וואמרינן בסוטה דירושלמי...". וכן מפרש הפסוק בפירושו
לנ"ך שמואל ב' ט"ו יא. "מפורש במס' סוטה ירושלמית...".
וראה גם בדף טז, א. ד"ה והלכה "ובמסכת קידושין ירושלמי
מצאתי" (אף שמהלשון מצאתי לא משמע שהי' אצלו בתדירות).
וראה גם ברש"י על שמואל ב' כ"א א' ד"ה על אשר "כך
מפורש בגמרא ירושלמי בסנהדרין...". וכן לקמן בפסוק ד,
ד"ה אין לנו "זו ראיתי בירושלמי".

וכן בפרשת בהעלותך י, כה. מפרש רש"י עפ"י "תלמוד
ירושלמי", ומציין בבית אהרן לעירובין פ"ה ה"א: ומסתמא
יש עוד כמה וכמה מקומות!!!

* * *

המנ"ח במצות ספיה"ע (ש"ו) מקשה על המג"א שפוסק
דלמרות שספיה"ע הוא מעשה"ג האידנא שווייא עליהו חובה
וכותב המנ"ח: וד"ז צ"ע והוא דבר חדש דנשים... יתחייבו
מפני דשווייא עליהו חובה ולא ראיתי כן בשום מקום...
ולכו"ע אינו מצוה כלל והאיך שוויי' חובה ולא ידעתי
מוצא הדברים של ד' המג"א... ע"כ.

ויש להעיר ממ"ש רע"א בשו"ח בהשמטה לסי' א' בסופה:

פרק י"ג שמדריגת צדיק הוא "שהרע נתבטל לגבי הטוב", וזהו מדריגת צדיק שאי"ג, שהרע נתבטל לגבי הטוב (מחמת מיעוטו כו'), ובסגנון אחר: חלף והלך, אבל לא לגמרי, משא"כ בבינוני, "לא חלף והלך ממנו מאומה" (שם).

ואחר כ"ז י"ל בדא"פ שזהו מדריגת דוד המלך ע"ה. שבשעה שאמר ולבי חלל בקרבי ה' במדריגת צדיק שאי"ג (ורק אח"כ נעשה במדריגת צ"ג כמ"ש תכלית שנאה שנאתים), שבעצם ה' בו עדיין רע בדקות, ומ"ש חלל, שהרגו לנה"ב; היינו שלבושים הצואים דנה"ב נתבטלו וכו', ועל זה שייך שפיר לומר ולבי חלל בקרבי (אף שאינו חלל לגמרי) כמו ששייך לומר ובערת הרע מקרביך על דרגא זו. (וזה, דלא כמ"ש המעתיק שם דה' במדריגת צדיק גמור). וכמ"ש בגמרא (סוף פ"ט דברכות) "צדיקים יצ"ט שופטן, שנאמר ולבי חלל בקרבי". שאין לו יצה"ר כי הרגו בתענית, וזה קאי על כללות דרגת הצדיקים, כפשוטו.

שלום משה פלטיאל
- תלמיד בישיבה -

ש ל ח ו ת

י. בשיחת ש"פ ויק"פ. בהשיחה אודות פירש"י: הקרבת משה בשמיני למלואים קודם הקמת החצר ובלא קידוש ידים ורגלים.

י"ל בזה, שנינו בפרק בתרא דזבחים, עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות (ומש"ש והעבודה בבכורות (ומשה רבינו לא ה' בכור), י"ל שזה נוגע לכבודו של הבכור, ולא לענין הקרבן, והראי', שיעקב קנה הבכורה מעשו, לענין קרבנות, כמ"ש רש"י שם, (אבל יש לחלק, שזה ה' לפני מתן תורה, משא"כ לאחר מ"ת). וכמובן, הקמת המשכן פירושו, גמר הקמתו, כולל גם החצר, בר"ח ניסן שהוא שמיני למילואים. ובמילא ה' יכול להקריב בלא חצר, וגם אין צריך כהן בבמה (ובנדו"ד הקריב משה) ואין בגדי כהונה (ושמש בחלוק לבן) ואין קידוש ידים ורגלים.

ומה שיש לשאול, הלא בבמה קרבים רק נדרים ונדבות, (ואין מנחה בבמה) וכו', י"ל שזהו בזמן היתר הבמות לאחר שהוקם המשכן. היינו גלגל, נוב וגבעון, אבל לא קודם הקמת המשכן. (אבל הכן חמש למקרא אינו יודע את זה).

* * *

בשיחת ש"פ ויקרא ר"ח ניסן, אות לז (לה"ק) שואל,

מהיכן ידעו, כשהקימו בית שני, שנבואת יחזקאל אודות בנין הבית, אין הכוונה על בית זה.

י"ל בזה, מכיון שחסר בו הארון שהוא חלק מעניני הבית, והאורים ותומים שהוא חלק מבגדי כהונה, הבינו שאין הכוונה על בית זה.

* * *

בשיחת ש"פ צו, אות לז (לה"ק) והדבר פשוט כל כך... והרי אי אפשר כלל שכל העדה יכנסו לחצר אהל מועד.

לא זכיתי להבין, הלא רש"י כ' שם, זה אחד מן המקומות המקומות שהחזיק מועט את המרובה.

הרב שד"כ נאטיק
- יער צרפת -

יא. בשיחת י"א ניסן ה'תשד"מ הנחה בלה"ק סעי' ל"ד מובא וזלה"ק: הנה כמו בפעם הקודמת יתנו לכאו"א את ספר התניא... שבסופו נדפסו כל "דפי-השער" הוצאות התניא (שיכלו להשיגם). שרק בזה שונה ספר תניא א' ממשנהו, משא"כ בנוגע לפנים הספר, ונמצא, ש"דף-השער" דכל הוצאה "כולל" את כל ספר התניא, כך שבספר תניא זה שבו כל "דפי-השער" ישנם כל ספרי התניא בספר אחד, עכלה"ק.

ויש להעיר דאולי ג"כ בהביאור שדף השער "כולל" ישנו ג"כ עוד ענין, והוא ע"פ מ"ש בהנחה דש"פ במדבר ש.ז. הנחה בלה"ק סעי' י' וזלה"ק: "...ב"דף-השער" נדפס גם שם המסכת שם הכולל את המסכת כולה, נפק"מ לדינא בנוגע למכירת ספר (מסכת) ע"י "שטר", שכאשר כותבים ב"שטר" את שם הספר, אזי עובר אפילו ב"שמות הסכמיים", ועאכו"כ ב"שמו אשר יקר יקראו לו בלשון הקודש", אשר כתורת הבעש"ט מהוה מחי' ומקיים את הדבר הנקרא בשם זה... ונמצא ש"דף השער" אינו ה"שומר" בלבד, כלומר דבר הטפל לדפי המסכת עצמה, אלא אדרבה, מכיון שנדפס בו שמה של המסכת כולל הוא, ומהוה ומחי' את כל דפי המסכת כולה, עכלה"ק.

כמו"כ אפשר לומר דכאשר הדפיסו במקום פלוני את "דף השער" ה"ה כולל את כל ספר התניא במקום ההוא וכאשר מצרפים אותו ל"דף השער" במקום אחר אז יש את שני ספרי התניא ביחד.

* * *

בשיחת ש"פ בהו"ב מבה"ח סיון ש.ז. הנחה בלה"ק סעי' י

לו מבאר למה כתב הרמב"ם "דיו"ט שחל במוצאי שבת אין מברכין על הבשמים", וזלה"ק: אמנם, במוצאי שבת שחל ביו"ט - אף שמסתלקת הנשמה יתירה דשבת מ"מ, מכיון שעדיין נשארה הנשמה יתירה דיו"ט, אין הצער גדול כל כך עד שיהי' צורך בהשבת הנפש (משא"כ במוצאי שבת שחל ר"ח שאז לא נשארת אלא דרגה הכי תחתונה דנשמה יתירה למטה אפילו מהנשמה יתירה דחוה"מ), עכלה"ק.

ואולי הכוונה כמ"ש בהשיחה "מוצאי שבת שחל ר"ח", לא דוקא ר"ח ולא חוה"מ, כי הרי מוצאי שבת שחל בחוה"מ מברכים ג"כ על הבשמים, אלא כדי לחזק הביאור (דלמה אין מברכין על הבשמים) כתבו. שהדין שרואים במוצאי שבת שחל ר"ח מברכים על הבשמים הוא כי הנשמה יורדת ירידה גדולה כמעט ע"ד דחול, שהרי האנשים מותרים במלאכה, כמו"כ הדין בחוה"מ, שזה ג"כ ירידה הגם שזה לא כמו ר"ח אבל יש את הדין שמותר במלאכה שהרי בדבר האבד מותר במלאכה, ולכן אפשר לומר דירידה דחוה"מ דומה יותר להדין של מוצאי שבת שחל ר"ח ולא להדין של יו"ט שחל במוצאי שבת. ולכן מברכין ג"כ על הבשמים.

נ.ג.

- תות"ל 770 -

יב. נת' בהנחה בלה"ק דש"פ נשא ש.ז. דכל המושג של בית הסוהר בתור עונש אינו ע"פ תורה וביאר הטעם לזה, עיי"ש.

ובגליון לז הבאתי מכו"כ שו"ת של גאונים וראשונים שבזמנם כבר הי' קיים ענין של בית סוהר (ובכו"כ מקרים, הי' זה בתור עונש ולא רק בכדי להפחיד שאר רשעים, (ז.א. שבית הסוהר הוא בשביל תכלית אחרת כפי שמשמע בהל' רוצח פ"ב ה"ה) כגון בזכרון יהודה (בן הרא"ש) סי' צא שבית סוהר הי' עונש לא' שהי' לו ביאה עם גויל', ובתשו' ריב"ש סי' שנ"א עונש לא' ששכב עם אשת איש, ועיי"ש עוד).

וכוונתי היתה, להעיר דאף שע"פ תורה, המושג של "מאסר" בתור עונש אינו, אבל בזמן הראשונים כן נתקבל מושג זה (אף שזה שולל מהאדם את האפשריות למלא את תפקידו דלעשות דירה לו ית'), וצ"ל דזהו מפני ירידת הדורות, דהגיע המצב לדרגא כזו, שהי' צריכים לניסד את ענין בית סוהר בתור עונש אף ליהודים (ע"ד שמצינו כמה ענינים שנתקנו מפני ירידת הדורות).

ויש להעיר מעוד כמה מקרים שמקבל עונש של בית סוהר. בכדי להכריחו לעשות איזה ענין.

בענין הלואה שא' איננו משלם את חובו, אע"פ שכו"כ

פוסקים היו בגד הענין להכריחו לשלם ע"י עונש דבית סהר (הא"ש עח, א. ב, ג. ורשב"א ח"א סי' א'סט), אבל בספר האגודה שבת סי' קנ פוסק דא' שיש לו לשלם ואינו משלם יש לחובשו בבית האסורים, וכן בשו"ת הריב"ש תפד, מבאר באריכות מדוע מותר להכניסו לבית סהר בכדי להכריחו לשלם, (ובחלק שני של תשובתו מבאר שזה ה"ל תקנת השוק (בכדי שלא תנעל דלת בפני לוי"ן).

(אע"פ שבשו"ע חו"מ סי' צז סעי' טו המחבר התנגד לזה (וכן הדברי ריבז סי' שב) אבל הרמ"א שם פסק דמותר לאסרו אם יש לו, וכן הסכים בשו"ת מהרש"ם ח"מ סי' שצ, וראה בתשו' רנ"ח סי' נח, וכן בים של שלמה ב"ק ח, סה. ובלבוש בס' צז וסמ"ע חו"מ קז, ס"ק י').

בענין לשלם מסים, ראה תשו' הרא"ש סי' ז, יא, שמבאר שה"ל נהוג בכמה קהילות לאסור אנשים משום שלא שלמו מסים, ונשפטו ע"י זקני העיר כמנהג המקום.

וכן בס' סח, י' כותב שכן ה"ל המנהג לאסור מי שלא שילם מיסי המלך כדינא דמלכותא דינא.

(בתשו' דסי' ז' דלעיל הוא אף בנוגע למסים של הקהילה ולא דוקא של המלך).

(בתשו' מהרי"ק סי' יז התיר לאסור אף ע"י עזרה של גוים. (וראה רמ"א בחו"מ סי' קסג סעי' א'). וראה בארוכה ס' חרות הפרט למנחם אלון ע' 178-180 שמביא תקנות של כמה קהילות שיסדו ענין דבית סהר בכדי להכריח א' שישלם את המיסים. (וראה גם שם בע' 113, 180-225).

* * *

בענין הנ"ל שמושג של "מאסר" בתור עונש אינו ע"פ תורה, משום שזה שולל ממנו את האפשריות למלא את תפקידו, היפך כוונת בריאתו עלי אדמות.

ויש להעיר מפ' בהעלותך פ"א פסוק כח (לאחר שאלדד ומידד התנבאו במחנה, יהושע רץ אל משה) ויאמר אדוני משה כלאם ובמס' סנהדרין יז, א. מפרשים דכוונתו היתה - "הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם".

ויל"ל דהטעם מדוע פי' כן משום דא"א לפרש שזה קאי על "בית כלא", כפי' הנת' בשיחה הנ"ל (דזה שולל את האפשריות למלא את תפקידם).

אבל בספרי וכן הובא בפרש"י בתור פירוש שני - ד"א

תנם אל בית הכלא..." שרצה להכניסם לבית סהר בתור עונש.

* * *

בגליון לד שאלתי איך יש לתווך מה שנת' בש"פ אחו"ק ש.ז. - דהציווי שלא לחשוב "שיש שם אלקה אחר", שהקב"ה מסר את הנהגת העולם ביד אחר, בידי הכו"מ או בידי שלשול קטן שבים, כל היסוד לזה הוא - אמונה, כי מצד חקירת השכל אי אפשר לדעת איזה אופן ברא הקב"ה את העולם, אם כנ"ל או ע"י צמצום. -

עם מש"כ בלקו"ש ח"כ ע' 15 דמובן דמצד שכל יש להכריח דהקב"ה ברא את העולם ולא ע"י כח אחר.

ובגליון לה רצו לתרץ דאין זה קושיא, כי באמת הע"ז שנגדה הביא אברהם ראיות שכליות כבר עברה את הגבול הזה, שכבר אז לא האמינו כלל במציאות הבורא.

ולכאורה אין משמע כן, דבשיחה הנ"ל מבאר בפירוש בכמה מקומות שע"פ שכל יש להכריח שהנהגת העולם הוא רק בידי הקב"ה ולא תחת שלטון של איזשהו כוכב או דבר אחר ח"ו. וכלשון השיחה: דערפון איז מובן אז די הבנה והכרה אין מציאות הבורא, אין (כאן מוסיף עוד ענין) דער שלילת המציאות והחשיבות פון א דבר זולתו ית', איז אן ענין וואס איז פארבונדן מיט טבע פון שכל הנברא - ניט אן ענין וואס איז העכער פון גדר שכל הנברא, עי"ש. ולכאורה זהו היפך ממה שנת' בהת' הנ"ל.

הרב מיכאל לוזניק
- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ו ת

יג. בגליון לז (רפח) אות יג. העיר הרב י.ש.וו. על מ"ש באגרות הר"י"ץ שהשלוחים שנשלחו לקבל הסכמות על ספר התניא מהר"ל כהן והר' זוסיא מאניפאלי היו הר' משה ווילנער והר"פ משקלאוו ותר"מ מילאסי מ"מ"ש ברמ"ח אותיות, שהשליח הי' הר"י יפה המדפיס מקאפוסט. עי"ש"ב.

והעירני א' מאנ"ש מהסכמת הרב זוסיא מאניפאלי: "והעיר ה' את רוח השותפים ה"ה הרבני המופלג הותיק מהור"ר שלום שכנא במהור"ר נח וה"ה הרבני המופלג הותיק מהור"ר מרדכי במהור"ר שמואל הלוי להביא הקונטרסים הללו לבית הדפוס". משמע לכאורה שהשלוחים היו הב' הנזכרים לעיל. הר' שלום

שכנא. חתן רבינו הזקן והר' מרדכי הלוי הם היו השלוחים
לקבל ההסכמות.

ואולי הם לא נסעו לקבל ההסכמות כ"א שעל שמם נדפסו
ההסכמה ודו"ק.

ולהעיר שגם הר' מרדכי ב"ר שמואל הלוי הי' לאחר מכן
מדפיס בקאפוסט (ועי' על כך הרב ש.ד.ב. לוי ב"גד"ת
נ.י. ניסן אייר תש"מ סי' קכ"ו הע' 106 (ע' רלז-רלט)).

יוסף יצחק קעלער

- תלמיד בישיבה -

לעילוי נשמות

הילד שמרי' ע"ה

מגזע אדמו"ר הצ"צ נבג"מ זיע"א

נפטר כ"ו סיון תש"ל

נדפט פ"י הוריו

הרה"ח ר' אהרן וונגתו מרח טיטא אלטא שיחיו

זאקאן